

JACK
LONDON

TULÁK

PO

HVIEZDACH

premedia

JACK

LONDON

TULÁK

PO

HVIEZDACH

premedia

Jack London
TULÁK PO HVIEZDACH

The Star Rover

Tretie vydanie
www.premedia.sk

Vydavateľstvo Premedia, Bratislava, 2015
Grafická úprava textu Izabela Koska
Obálka © Dodo Dobrik
Preklad © Juraj Kiška / LITA, 2015
Všetky práva vyhradené
Slovenské vydanie © Premedia Group, s.r.o.
ISBN 978-80-8159-298-0

1. KAPITOLA

Po celý život si uvedomujem, že na mňa pôsobia iné časy a iné miesta. Viem, že vo mne existujú ešte iné osoby. A ver mi, aj s tebou je to tak, milý čitateľ. Začítaj sa nazad do svojho detstva a ten pocit, o ktorom hovorím, sa ti pripomenie ako zážitok z tých čias. Vtedy si ešte nebol hotový, vykryštalizovaný človek. Bol si tvárny, duševne si sa neprestajne menil, tvoje vedomie a identita sa práve formovali. Áno, formovali a zabúdali.

Veľa si už toho zabudol, milý čitateľ, ale predsa len si pri čítaní týchto riadkov iste hmlisto spomenieš na nejasné obrazy z iných čias a miest, kam nazreli tvoje detské oči. Dnes si myslíš, že to boli len sny. Ale ak to vtedy boli sny, odkiaľ sa vzali? Naše sny sa ako groteska poskladajú z vecí, ktoré poznáme. Aj tým našim najnezmyselnejším snom dávajú obsah len skutočné zážitky. Keď si bol ešte dieťa, maličké dieťa, snívalo sa ti, že padáš z veľkej výšky, snívalo sa ti, že letíš vo vzduchu ako jedna z vecí, čo vo vzduchu bežne lietajú, trápili ťa hemžiace sa pavúky a mnohonohé príšery vyliezajúce z bahna. Počul si iné hlasy, videl iné tváre, ktoré ti kohosi desivo pripomínali, hľadel si na východy a západy slnka – a tie, ako teraz zisťuješ, boli iné, než si kedykoľvek videl.

Nuž tak veru, v týchto prchavých detských vnemoch sa odrazil iný svet, iný život, veci, ktoré si v tomto svojom živote na tomto našom svete nikdy nevidel. Odkiaľ teda sú? Z iných životov? Z iných svetov? Keď si prečítaš všetko, čo tu napíšem, možno nájdeš odpovede na tie záhady, pred ktoré som ťa postavil a na ktoré si narazil ty sám, ešte kým si začal čítať tieto riadky.

Wordsworth to vedel. Nebol to ani vizionár, ani prorok, len obyčajný človek ako ty alebo hocikto iný. Čo vedel on, vieš aj ty, vedia to všetci. Najvýstižnejšie to vyjadril v tej pasáži, ktorá sa začína slovami: „Ani v úplnej nahote, ani v úplnom zabudnutí.“

Isteže, veľmi skoro na nás novorodených padnú tiene väzenia a my zabúdame. Ale ako novorodenci sme si predsa len pamä-

tali iné časy a miesta. My, bezmocné deti nesené v náručí alebo ležúce po dlážke ako dajakí štvornožci, sme snívali svoje sny o lietaní. Áno, zakúsili sme muky a trýzeň noci plných strachu z neurčitých a ohavných vecí. My, novorodenci bez vlastnej skúsenosti, sme sa narodili so strachom, so spomienkami na strach, a spomienky – to je skúsenosť.

Pokiaľ ide o mňa, v čase, keď som ešte len začal vyslovovať slová, v tom ranom období, keď som mrnčal zo spánku a od hladu, áno, už vtedy som vedel, že som sa túlav po hviezdach. Veru, ja, ktorého pery ešte nevedeli vysloviť slovo „kráľ“, som si pamätal, že som už kedysi kráľom bol. A nielen to – pamätal som si, že som bol aj otrokom a synom otroka a že som na krku nosil železný obojok.

A to nie je všetko. Keď som mal tri, štyri, päť rokov, to som ešte nebol ja. Bol som niečím, čo ešte len vznikalo, duch prechádzajúci ustavičnými zmenami, ktorý zatiaľ nestihol vychladnúť do pevnej formy v mojom konkrétnom tele, v určitom čase a na danom mieste. V tom období všetko, čím som bol predtým počas desiatich tisícok životov, vo mne zápasilo a zasahovalo do toho prúdu zmien vo mne v snahe stať sa mojou súčasťou, stať sa mnou.

Znie to bláznivo, však? Ale pamätaj, milý čitateľ, ktorý – ako dúfam – so mnou poputuješ ďaleko cez čas a priestor, tak teda prosím ťa, čitateľ môj, vedz, že som o týchto veciach veľa rozmýšľal, že som po celé roky počas úmorných, prepotených noci prebýval sám so svojimi mnohými „ja“, kládol som im otázky a rozmýšľal som o nich. Prešiel som peklom všetkých existencií, aby som sa s tebou, ak budeš mať čas a chuť, o to podelil na stránkach svojho diela.

Pokračujme však ďalej. Teda vo veku troch, štyroch, piatich rokov som to ešte nebol ja. Vtedy som ešte len začínal byť sebou, keď som sa začal formovať do tvaru svojho tela a keď mocná, nezničiteľná minulosť si začala prerážať cestu v tej spleti, ktorou som bol, aby rozhodla o tom, akú formu ten vznikajúci tvar získa. To veru nebol môj hlas, čo som zo

seba vyrážal v noci, vyľakaný z neznámych vecí, ktoré som ani nemohol poznať. To isté platí aj o mojej detskej zlosti, o mojich láskach a o mojom smiechu. Prostredníctvom môjho hlasu zneli iné hlasy, hlasy dávno žijúcich mužov a žien, celý ten prízračný zástup mojich predkov. Zvieracie vrčanie môjho hnevu vo mne splývalo so zúrivosťou šeliem starších než sú hory a hlasné šialenstvo detskej hystérie s celou tou besnotou svojho hnevu bolo v plnom súlade s brutálnymi, bezcitnými hlasmi zvierat z dávnych predľudských a pravekých čias.

A tu je celé tajomstvo. Besná zúrivosť! To ona ma v mojom terajšom živote zahubila. To kvôli nej ma o niekoľko krátkych týždňov povedú z tejto cely na vyvýšené miesto s otváracou dlážkou, zhora ozdobené visiacim nemilosrdným povrazom, a tam ma zavesia za krk, až kým nevypustím dušu. Besná zúrivosť ma vždy zahubila vo všetkých životoch, pretože som ju dostal do vena ako nešťastné zhubné dedičstvo ešte z dôb, keď svet vo svojich počiatkoch hostil hlienovité klzké tvory.

Myslím, že by som sa mal konečne predstaviť. Nie som ani hlupák, ani šialenec. Chcem, aby ste to vedeli, aby ste uverili tomu, čo vám tu rozpoviem. Volám sa Darrell Standing. Podaktorí z čitateľov si moje meno ihneď pripomenú. Ale tým ostatným, čo ma nepoznajú, musím vysvetliť, kto vlastne som. Pred ôsmimi rokmi som bol profesorom agronómie na Fakulte poľnohospodárstva Kalifornskej univerzity. Vtedy ospanlivým univerzitným mestečkom zvaným Berkeley otriasla vražda profesora Haskella v jednom z laboratórií banského staviteľstva. Vrahom bol Darrell Standing.

Ja som ten Darrell Standing. Prichytili ma pri čine. Nebudem teraz hovoriť o okolnostiach tohto prípadu. Bola to čisto súkromná záležitosť. Ide o to, že v prudkom návale zlosti, posadnutý tou nešťastnou besnou zúrivosťou, ktorou som postihnutý už odpradáva, som zabil svojho kolegu. V súdnych spisoch to dokazujú a ja s nimi tentoraz súhlasím.

Nie, to ma nejdú obesiť pre vraždu kolegu. Za to som dostal doživotie. Vtedy som mal tridsaťšesť rokov. Teraz mám

štyridsaťštyri. Tých osem rokov som strávil v kalifornskej štátnej väznici v San Quentine. Z toho päť rokov potme. Hovorí sa tomu samoväzba. Tí, čo to zažili, to volajú smrť zaživa. Avšak práve prostredníctvom tejto päťročnej smrti zaživa som získal takú slobodu, akú zakúsilo len málo ľudí. Hoci som bol zo všetkých väzňov najväčšmi obmedzený v pohybe, dokázal som precestovať nielen svet, ale aj čas. Tí, čo ma uväznili na niekoľko bezvýznamných rokov, mi neúmyselne dali do daru celé stáročia. Vďaka Edovi Morrellovi som sa päť rokov mohol tulať po hviezdach. Ed Morrell sem však teraz nepatrí. O ňom vám poviem až neskôr. Mám toho toľko čo povedať, že akosi ani neviem, odkiaľ začať.

Nuž, začiatok je takýto. Narodil som sa v Minnesote na pozemku rozlohy pol štvorcovej míle. Moja matka bola dcérou švédskeho prisťahovalca. Volala sa Hilda Tonnessonová. Otec Chauncey Standing pochádzal zo starej americkej rodiny. Jeho rod siahal až k Alfredovi Standingovi, sluhovi – či skôr otrokovi –, ktorého priviezli z Anglicka na virgínske plantáže v čase, keď mladý Washington ešte ani nezačal s prieskumom pensylvánskej divočiny.

Syn Alfreda Standinga bojoval v revolúcii a vnuk potom vo vojne roku 1812. Odvtedy neprešla jediná vojna, v ktorej by Standingovci nemali svoje zastúpenie. Ja, posledný zo Standingovcov, ktorý čoskoro umrie bez potomkov, som bojoval ako obyčajný vojak v našej poslednej vojne na Filipínach. Aby som mohol bojovať, rezignoval som ešte pred vrcholom svojej kariéry z profesorskej funkcie na univerzite v Nebraske. Božemôj, v čase, keď som rezignoval, som bol na najlepšej ceste stať sa dekanom na Fakulte poľnohospodárstva tejto univerzity – predstavte si, ja, tulák po hviezdach, prchký dobrodruh, Kain túlajúci sa stáročiami, bojovný kňaz z pradávnych čias, v mesačnom svite rojčiaci básnik z dôb, na ktoré sme už dávno zabudli a po ktorých v ľudských dejinách nezostali nijaké stopy.

Tu ma máte, s rukami červenými od krvi, na oddelení pre vrahov vo folsomskej štátnej väznici, ako čakám na deň, ktorý

mi určí štátna mašinéria, keď ma služobníci štátu odvedú tam, kde je, ako sa oni naivne domnievajú, tma – tma, ktorej sa oni boja, tma, ktorá v nich prebúdzá strašidelné a poverčivé predstavy, tma, ktorá ich, tárajúcich a nariekajúcich, ženie k oltárom svojich bohov, vytvorených zo strachu a podľa ľudského obrazu.

Nie, nebude zo mňa už nijaký dekan nijakej fakulty poľnohospodárstva. A pritom som sa v poľnohospodárstve vyznal. Bola to moja profesia. Narodil som sa pre ňu, vyučili ma, aby som sa v nej vyznal. A ja som sa vyznal. Ovládal som ju dokonale. Na prvý pohľad viem určiť kravu, ktorej mlieko má vysoké percento tuku, a Babcockov indikátor môj odhad potvrdí. Nemusím ani pozrieť na zem, stačí mi pohľad na krajinu, a ihneď poviem, aké má pôda prednosti a aké má nedostatky. Na to, aby som určil, či je pôda kyslá alebo alkalická, nepotrebujem lakmusový papier. Opakujem, poľnohospodárstvo v tom najvyššom vedeckom chápaní som ovládal a ovládam dokonale. Tento štát, to znamená všetci občania tohto štátu, si však myslí, že pomocou povrazu, ktorý mi nasadí na krk, prudkým trhnutím v smere zemskej gravitácie môže zmazať a uvrhnúť do nenávratnej temnoty všetky tieto moje schopnosti, ktoré dozrievali počas celých tisícročí a ktoré boli vyzreté, ešte kým na poliach Tróje kočovní pastieri začali popásaa svoje stáda!

Kukurica? No kto ju tak dobre pozná? Môžem tu pripomenúť Wistar, kde som ukázal, ako možno zvýšiť ročný výnos kukurice každého okresu v Iowe o pol milióna dolárov. To je historický fakt. Nejednen farmár voziaci sa dnes v automobile dobre vie, vďaka komu si môže tento automobil dovoliť. Veľa rozkošných dievčat a bystrých mladíkov, pohrúžených do štúdia stredoškolských učebníc, si sotva uvedomuje, že im stredoškolské vzdelanie bolo umožnené práve mojím vystúpením vo Wistare.

A riadenie farmy? Bez toho, že by som musel študovať filmový záznam, poznám, kde sa robia zbytočné pohyby, či už ide o farmu, alebo o jedného poľnohospodárskeho robotníka. Na túto tému je k dispozícii moja príručka s diagramami. Ani

najmenej nepochybujem o tom, že práve v túto chvíľu stotisíc farmárov nad jej otvorenými stránkami vraští čelo, prv ako vyklepú svoju poslednú fajku a poberú sa do postele. Pritom ja sám som svoje diagramy ani nepotreboval, pretože mi stačil pohľad na človeka, aby som spoznal jeho dispozície, koordináciu a aký je ukazovateľ jeho zbytočného plytvania pohybom.

Na tomto mieste musím ukončiť prvú kapitolu svojho rozprávania. Je deväť hodín a v oddelení pre vrahov to znamená, že sa zhasínajú svetlá. Už teraz počujem tichý krok gumových podrážok dozorcú, ktorý mi prichádza vynadať, že moja petrolejová lampa ešte vždy svieti. Akoby nejaká živá bytosť mohla niečo vyčítať človeku, ktorý má zomrieť!

2. KAPITOLA

Volám sa Darrell Standing. Čoskoro ma vyvedú z cely a obsia. Dovtedy však poviem, čo treba, a tieto stránky naplním rozprávaním o iných časoch a miestach.

Po vynesení rozsudku som prišiel stráviť zvyšnú časť svojho „fyzického života“ do väznice v San Quentine. Ukázalo sa, že som absolútne nenapraviteľný. Nenapraviteľný znamená hrozný ľudský tvor – aspoň takto výraz „nenapraviteľný“ chápe väzenská psychológia. Ja som sa stal nenapraviteľným v dôsledku toho, že sa mi protivilo plytvanie pohybom. Naša väznica, ako všetky väznice, priam škandalózne hýrila zbytočnými pohybmi. Dali ma do tkáčovne juty. To zločinné plytvanie ma dráždilo. A prečo by nedráždilo? Veď odstránenie zbytočného pohybu bolo mojou špecialitou. Už pred vynájdением parných či parou poháňaných krosien som pred tromi tisícimi rokov hnil vo väzení v starom Babylone – a verte mi, pravdou je, že v tom dávnom čase väzni tkali na ručných krosnách produktívnejšie než väzni v San Quentine na krosnách poháňaných parou.

To zločinné plytvanie bolo neznesiteľné. A tak som sa búril. Pokúšal som sa predviesť dozorcóm asi tak dve desiatky

efektívnejších postupov. Sťažovali sa na mňa. Dostal som za to podzemnú temnicu bez svetla a stravy. Keď som sa odtiaľ dostal, skúsil som pracovať v tkáčovni plnej chaosu a neproduktívnosti. Búril som sa znovu. Dostal som temnicu plus zvieraciú kazajku. Priviazali ma s roztriahnutými rukami a nohami, potom ma vešali za palce a mlátili, kedy sa ktorému tupému dozorcovi zachcelo – ich celková inteligencia im stačila akurát na to, aby si uvedomili, že som iný než oni, a nie taký tupec.

Dva roky som vydržal túto nezmyselnú perzekúciu. Pre človeka je neznesiteľné byť zviazaný a ohlodávaný krysmi. Tupí zverskí dozorcovia boli krysy, ktoré nahlodávali moju inteligenciu, ktoré mi zo živého mäsa a môjho vedomia vyhlodávali všetky citlivé nervy. Ale ja, ktorý som vo svojej dávnej minulosti býval statočným bojovníkom, som v tomto terajšom živote nijakým bojovníkom nebol. Bol som poľnohospodárom, odborníkom, profesorom späťým so svojím písacím stolom, otrokom laboratória, ktorý sa zaujímal len o pôdu a o rast výnosov z nej.

Na Filipínach som bojoval, pretože bojovať patrilo medzi rodinné tradície Standingovcov. Na boj mi však chýbali akékoľvek schopnosti. Pripadalo mi príliš trápne a smiešne zavádzať trhavý cudzí materiál do drobných čiernych tiel. Bol to výsmech, vidieť, ako veda predvádza silu svojho rozvoja a um svojich vynálezcov tým, že do tiel čiernych ľudí vráža cudzí materiál.

Ako vravím, do vojny som šiel preto, že som chcel dodržať rodinnú tradíciu, a pritom som zistil, že mi na to chýbajú patričné schopnosti. Zistili to u mňa aj moji velitelia, a tak zo mňa urobili zásobovateľovho pisára a v tejto funkcii som sa za stolom prebojoval celou španielsko-americkou vojnou.

Takže nie preto, že by som bol bojovníkom, ale preto, že som bol zvyknutý myslieť, ma poburovalo to plytvanie pohybmi v tkáčskych dielňach. A tak vlastne sami dozorcovia zo mňa urobili „nenapraviteľného“. Môj mozog fungoval naďalej a mňa trestali za to, že funguje. Takto som to aj povedal riaditeľovi

väznice Athertonovi, keď sa už moja nenapraviteľnosť stala natoľko známou, že si ma dal zavolať na koberec do svojej súkromnej kancelárie, aby mi prehovoril do duše. Vtedy som mu povedal toto:

„Milý pán riaditeľ, je nezmyselné nazdávať sa, že tie vaše krysy, tí vaši zabijackí dozorcovia, mi z hlavy vytrasú to, čo je v nej jasné a zreteľné. Celá organizácia vašej väznice je hlúpa. Vy ste politik. Môžete spriadať politické nitky protekcií v sanfranciských lokáloch a u miestnych funkcionárov, aby ste si z úplatkov uplietli takéto miestečko, ale jutu priať neviete. Vaše dielne sú už päťdesiat rokov zastarané...“

Načo však pokračovať v tej rečníckej tiráde? A tiráda to teda bola! Ukázal som mu, aký je chumaj, a on z toho vyvodil záver, že som beznádejne nenapraviteľný.

Kto chce psa biť, ten... určite poznáte to príslovie. V poriadku. Riaditeľ Atherton napokon s konečnou platnosťou potvrdil, že ja som ten pes, ktorého treba biť. Ja som bol ten, na kom si začali vylievať svoju zlosť. Nejedno previnenie druhých trestancov sa zviezlo na mňa a ja som zaň platil pobytom v temnici o chlebe a vode, alebo ma na dlhé hodiny zavesili za palce na nohách – a každá z tých hodín bola dlhšia než spomienka na ktorýkoľvek z prežitých životov.

Inteligentní ľudia bývajú krutí. Primitívni ľudia však bývajú až obľudne krutí. Dozorcovia a celá tá väzenská zberba až hore po riaditeľa boli tupí netvori. Len počúvajte, a hneď sa dozviete, čo mi urobili. Vo väzení bol medzi trestancami jeden básnik, taký degenerovaný básnik so slabošskou bradou a širokým čelom. Bol to podvodník. A zbabelec. A k tomu ešte fízal. Bol to bonzák – dosť nezvyčajné, keď sa takto vyjadruje profesor agronómie, však? Ale nazdávam sa, že aj profesor agronómie sa môže priučiť neobyčajným slovám, ak ho na zvyšok jeho fyzického života zavrú do väzenia.

Tento podvodnícky básnik sa volal Cecil Winwood. Bol recidivista, ale práve preto, že to bol skuvíňajúci podlý pes, ho naposledy odsúdili len na sedem rokov. Dobré správanie mu

mohlo trest ešte podstatne znížiť. Ja som to mal na celý život. Napriek tomu však tento zdegenerovaný úbožiak, aby pre seba získal niekoľko krátkych rôčkov slobody, dokázal tomu môjmu doživotiu pridať ešte peknú porciu večnosti.

Poviem vám radšej hneď, čo sa stalo, pretože ja som sa to dozvedel až oveľa neskôr. Tento Cecil Winwood sa chcel votrieť do priazne náčelníka dvora, a tým aj riaditeľa väznice, omilostovacej komisie a kalifornského guvernéra, a tak zinscenoval útek z väzenia. Teraz si všimnite tri veci: (a) spoluväzni boli z Cecila Winwooda natoľko znechutení, že mu ani nechceli dovoliť vsadiť unciu tabaku Bull Durham pri pretekoch ploštic – tieto preteky boli pre väzňov veľkou zábavou, (b) ja som bol ten pes, ktorého bijú, (c) pre svoj zinscenený útek Cecil Winwood potreboval práve bitých psov, doživotných väzňov, beznádejné, nenapraviteľné prípady.

Väzni odsúdení na doživotie ho však neznášali, a keď sa im zdôveril s plánom na hromadný útek z väzenia, vysmiali ho a odbili s tým, že je udavač, v čom mali pravdu. Nakoniec sa mu však podarilo obalamutiť práve štyridsať najskúsenejších chytrákov z celej basy. Otravoval ich tým znova a znova. Rozprával im, aký má u riaditeľa vplyv a privilégia, a že okrem toho má voľný prístup do ošetrovne.

„Dokáž,“ povedal Dlháň Bill Hodge, horal odsúdený na doživotie za vlakovú lúpež, ktorý sa už roky celou svojou dušou upínal len na to, ako zdrhnúť, aby mohol zabiť svojho spoločníka z krádeže, ktorý nakoniec svedčil proti nemu.

Cecil Winwood s tým súhlasil. Tvrdil, že v noci pred útekom dokáže omámiť dozorcov.

„Rečičky,“ povedal Dlháň Bill Hodge. „My chceme činy. Dnes v noci ukáž, či vieš omámiť jedného z dozorcov. Stráž má Barnum. Je to sviniar. Včera v Uličke bláznov zmlátil toho bláznivého Číňana... a to ani nemal službu. Dnes má nočnú. Uspi ho v noci, nech príde o flek. Urob to, a potom sa budeme s tebou baviť ďalej.“

To všetko mi Dlháň Bill vyrozprával neskôr v temnici. Cecil Winwood namietal proti okamžitému dôkazu. Tvrdil, že na to,

aby z ošetrovne potiahol uspávaciu drogu, potrebuje čas. Čas teda dostal a o týždeň nato oznámil, že je pripravený. Štyridsať drsných odsúdencov na doživotie čakalo, kedy dozorca Barnum na stráži zadrichme. A Barnum skutočne zaspal. Tak ho aj potom kolegovia našli a za spanie počas služby prišiel o miesto.

To samozrejme väzňov presvedčilo. Winwood však musel presvedčiť aj náčelníka dvora. Denne mu hlásil, ako s útekom pokročili – a pritom celý útek existoval len v jeho fantázii. Náčelník dvora chcel dôkazy. Winwood mu ich poskytol. Ale všetky podrobnosti som sa dozvedel až o rok neskôr – tak dlho trvá, kým väzenské intrigy vyjdú najavo.

Winwood povedal, že tí štyridsiati, čo pripravujú útek, mu veria a sú už tak ďaleko, že s pomocou podplatených dozorcov sa chystajú do väznice prepašovať automatické pištole.

„Dokáž to,“ dožadoval sa zrejme náčelník dvora. A podvodnícky básnik dôkaz dodal. V pekárni sa v noci normálne pracovalo. Jeden z trestancov, pekár, mal prvú nočnú službu. Bol to udavač, a to vedel tak náčelník dvora, ako aj Winwood.

„Tejto noci,“ povedal náčelníkovi, „sem Summerface priniesie tucet automatických pištolí, štyridsaťštvoriek. A keď bude mať zasa najbližšie voľno, donesie náboje. Pištole mi odovzdá dnes v noci v pekárni. Máte tam svojho človeka. Ten vám to zajtra ohlási.“

Ten Summerface bol urastený dedinčan a pochádzal z okresu Humboldt. Bol to prostoduchý dobrácky trulo, čo bol vždy ochotný zarobiť si počestný dolár tým, že do väznice trestancom prepašoval nejaký tabak. Keď sa tej noci vrátil z výletu do San Francisca, priniesol so sebou aj pätnásť libier prvotriedneho cigaretového tabaku. Robil to už aj predtým a tovar vždy odovzdával Cecilovi Winwoodovi. A tejto noci, nič netušiac, znova odovzdal v pekárni svoj tabak Winwoodovi. Bol to veľký, pevný, v papieri zabalený balík neškodného tabaku. Nasadený pekár videl z úkrytu, ako Winwood balík prevzal, a ráno to aj hlásil náčelníkovi dvora.

Medzitým sa však podvodnícky básnik dal uniesť svojou až priveľmi bujnou fantáziou. V dôsledku jednej jeho poznámky

som vyfasoval päť rokov samoväzby, a tak som sa dostal do tejto cely smrti, kde teraz píšem. A po celý ten čas som o ničom netušil. Nevedel som ani o úteku, do ktorého prípravy podvodom zaplietol štyridsať odsúdených na doživotie. Nevedel som nič, absolútne nič. Aj ostatní toho vedeli málo. Väzni vôbec netušili, že boli podvedení. Ani náčelník dvora nevedel, že aj on bol podvedený. Najnevinnejší zo všetkých bol Summerface. Jeho svedomie sa mohlo prinajhoršom ozvať len kvôli tomu, že prepašoval trochu neškodného tabaku.

A teraz o tej stupídnej, debilnej, melodramatickej poznámke Cecila Winwooda. Na druhý deň ráno vyrukoval na náčelníka dvora s víťazoslávnym výrazom v tvári. Jeho vlastná fantázia sa mu však vymkla z rúk.

„No, ten tovar naozaj prišiel, ako si vravel,“ poznamenal náčelník.

„A stačí na to, aby vyhodil polovicu väznice do ľufu,“ potvrdil Winwood.

„Čo že stačí?“ spýtal sa náčelník.

„Dynamit a rozbušky,“ táral ten tupec ďalej. „Je toho tridsaťpäť libier. Váš človek videl, ako mi to Summerface odovzdal.“

Z týchto slov náčelníka dvora takmer porazilo. Úplne s ním cítim – tridsaťpäť libier dynamitu sa povaluje po väznici.

Náčelník Jamie, ako ho prezývali, si vraj sadol a hlavu zaboril do dlaní.

„Kde je teraz?“ vykrikol. „Chcem ho. Okamžite ma tam zaved!“

Až teraz si Cecil Winwood uvedomil svoj omyl.

„Zašil som ho,“ klamal. Musel klamať, pretože v skutočnosti to bol len tabak v malých baleniach, ktorý si väzni už dávno zvyčajnými kanálmi porozdeľovali.

„Výborne,“ povedal náčelník Jamie a vzbopil sa. „Ihneď ma tam zaved!“

Lenže nebolo ho kam zaviesť, pretože nijaký úkryt s nebezpečnými výbušninami nejestvoval. Existoval len vo fantázii toho darebáka Winwooda.

V takej veľkej väznici, ako je San Quentin, sa vždy vyskytnú všelijaké možné úkryty. No a keď Cecil Winwood kráčal pred náčelníkom Jamiem, musel súčasne veľmi rýchlo uvažovať.

Ako to potom náčelník Jamie dosvedčil pred riaditeľskou komisiou a ako to dosvedčil aj Winwood, počas cesty k úkrytu Winwood povedal, že výbušninu ukryl spolu so mnou.

A predstavte si, že ja, práve prepustený z päťdňového pobytu v podzemnej temnici a osemdesiathodinového pobytu vo zvieracej kazajke, ja, ktorý – ako aj hlúpi dozorcovia chápali – som bol prislabý na prácu v tkáčovni, ja, ktorému museli dať deň voľna na zotavenie z príliš ťažkého trestu, ja som bol uvedený ako ten, čo pomáhal ukryť nejestvujúcich tridsaťpäť libier nebezpečnej výbušniny!

Winwood viedol náčelníka Jamieho k údajnému úkrytu. Samozrejme, nijaký dynamit tam nenašli.

„Preboha,“ vymýšľal si Winwood, „Standing ma oklamal. Vybral to z úkrytu a schoval niekde inde.“

Náčelník dvora použil ostrejšie slová, než je „Preboha!“ Okrem toho bez váhania a celkom chladnokrvne zaviedol Winwooda do svojej kancelárie, zamkol dvere a strašne ho zmlátil – ako potom vyšlo najavo pred riaditeľskou komisiou. To však bolo až neskôr. Medzitým – počas výprasku – sa Winwood stále zaprisahával, že hovorí pravdu.

Čo mal náčelník Jamie robiť? Bol presvedčený, že vo väznici na neznámom mieste leží tridsaťpäť libier dynamitu a že štyridsať odhodlaných trestancov sa chystá zdrhnúť. Aj Summerfacea si dal predvolať – ten síce trval na tom, že v balíku bol tabak, avšak Winwood sa zaprisahal, že to bol dynamit. Náčelník uveril Winwoodovi.

Na tomto mieste do deja vstupujem ja... či skôr z deja vystupujem; odviedli ma preč od slnečného jasu a denného svetla do temnice a v temnici, v samoväzbe, ďaleko od slnka a denného svetla, som hnil päť rokov.

Nechápal som, čo sa deje. Len čo ma vyviedli z temnice do mojej cely, kde som ležal celý dobitý a ubolený, už ma zase

odviedli späť do podzemia. „A aj keď nevieme, kde dynamit je, rozhodne je v bezpečí,“ uisťoval Winwood náčelníka Jamieho. „Standing je jediný, kto o úkryte vie, a ten to z temnice nemôže nikomu oznámiť. Tí chlapi sú však rozhodnutí zdrhnúť. Môžeme ich prichytiť rovno pri čine. Ja mám určitý čas úteku. Poviem im, že to bude dnes o druhej v noci a že po uspaní dozorcov im odomknem cely a dám im pištole. Ak dnes v noci o druhej neprichytíte tých štyridsiatich, ktorých mená vám poviem, oblečených a čulých, môžete ma, náčelník, do konca môjho trestu dať do samoväzby. A keď bude Standing a tí štyridsiati bezpečne pod zámkom v podzemí, budeme mať more času na to, aby sme dynamit našli.“

„Aj keby sme mali rozobrať kameň po kameni celú väznicu,“ dodal náčelník Jamie bojovne.

To sa stalo pred šiestimi rokmi. Za celý ten čas až doteraz sa im nepodarilo nájsť nejestvujúcu výbušninu, hoci pri hľadani tisíc ráz prevrátili celú väznicu hore nohami. A riaditeľ Atherton až do svojho posledného dňa služby veril v existenciu toho dynamitu. Náčelník Jamie, ktorý je doteraz náčelníkom dvora, je ešte vždy presvedčený, že dynamit sa niekde vo väznici nachádza. Aj včera sem za mnou meral tú dlhú cestu až do Folsomu, aby sa ešte raz pokúsil zo mňa vytiahnuť, kde je ten úkryt. Viem, že nikdy nebude môcť pokojne dýchať, kým neodvisnem na šibenici.

3. KAPITOLA

Celý ten deň som ležal v podzemnej cele a lámal si hlavu, za čo som dostal tento nový záhadný trest. Napadlo mi jediné vysvetlenie, a síce, že nejaký uduvač si na mňa vymyslel dajaké porušenie predpisov, aby sa zalíškal dozorcem.

Zatiaľ čo náčelník Jamie kypel hnevom a pripravoval sa na noc, Winwood dal správu štyridsiatim trestancom, aby sa pripravili na útek. Dve hodiny po polnoci mali už všetci dozor-

covia v celej väznici podrobné príkazy. Na akcii sa zúčastnila aj denná služba, ktorá za normálnych okolností spala. Zásah bol presne načasovaný. V jednom okamihu boli otvorené dvere na celách a ukázalo sa, že všetci muži bez výnimky menovaní Winwoodom boli mimo svojich priční, úplne oblečení a prikrčeni hneď za dverami. Samozrejme, takto sa dokonale potvrdilo celé to tkanivo lži, ktoré podvodnícky básnik pospriadal pre náčelníka Jamieho. Štyridsiati trestanci boli prichytení pri čine práve vo chvíli, keď sa chystali ujsť. Darmo neskôr jednotne tvrdili, že ich útek pripravil Winwood, nič im to nepomohlo. Všetci členovia väzenskej riaditeľskej komisie bez výnimky boli presvedčení o tom, že tí štyridsiati klamú v snahe zachrániť sa. Rovnaké presvedčenie mala aj omilostovacia komisia, pretože neprešli ani tri mesiace a Cecil Winwood, podvodník a básnik, najväčší podliak zo všetkých, bol omilostený.

Nuž čo, lapák – či ohrada, ako tomu väzni hovoria – je školou filozofie. Nijaký väzeň neprežije roky vo väzení bez toho, aby sa mu nerozplynuli jeho najmilšie ilúzie a najkrajšie metafyzické bubliny.

Učia nás, že pravda sa nakoniec vždy odhalí, že každá vražda vyjde najavo. No a ja som vám práve dokázal, že vražda nie vždy musí vyjsť najavo. Náčelník dvora, dnes už nebohý riaditeľ Atherton, väzenská riaditeľská komisia, všetci bez výnimky ešte teraz veria v existenciu toho dynamitu, ktorý sa nenachádzal nikde inde než v zákernom a bláznivom mozgu toho odporného podvodníka a básnika Cecila Winwooda. A Cecil Winwood ešte vždy žije, zatiaľ čo ja, zo všetkých zainteresovaných ten najslušnejší, najbezúhonnejší, najnevinnejší, pôjdem už o niekoľko krátkych týždňov na popravisko.

Teraz vám musím porozprávať, ako tých štyridsať väzňov vtrhlo do mojej tichej temnice. Práve som spal, keď sa vonkajšie dvere na chodbe vedúcej k podzemným celám s rinčaním otvorili, a to ma prebudilo. Nejaký úbožiak, pomyslel som si, ale vzápätí mi napadlo, že ho asi poriadne mastia, pretože som začul ťažké

kroky, tupé údery dopadajúce na čiesi telo, výkriky bolesti, oplzlé nadávky a šuchot vlečených tiel. Každého muža totiž mlátili celou cestou až do temnice.

Dvere za dverami sa s treskotom otvárali a telo za telom bolo vsotené, vhozené alebo vtiahnuté do podzemnej cely. A stále prichádzali ďalšie skupiny dozorcov s ďalšími zbitými trestancami, ktorých ešte aj teraz bili, otvárali sa ďalšie dvere temníc, aby prijali krvácajúce telá mužov, ktorých vina spočívala v túžbe po slobode.

Veru, keď si na to teraz spomínam, uvedomujem si, že človek musí byť do istej miery filozof, aby po celé tie dlhé roky dokázal odolávať neprestajnému zverskému zaobchádzaniu. A ja takým filozofom som. Vydržal som osem rokov ich mučenia a teraz, na konci, keďže sa im nepodarilo zbaviť sa ma všetkými možnými spôsobmi, vyzvali štátnu mašinériu, aby mi okolo krku založila slučku a pomocou váhy môjho tela prerušila dodávku vzduchu do mojich pľúc. Ach, áno, dobre viem, ako odborníci odborne zisťujú, či pád cez prepadlisko obeti skutočne zlomil väzy. A obeť sa, ako Shakespearov cestovateľ, nikdy nevráti, aby svedčili o opaku. Zato my, čo poznáme basu, vieme o prípadoch, keď sa obetiam väzy nezlomili – také čosi sa však vo väzenských kryptách vždy ututlalo.

To vešanie ľudí je vlastne smiešna záležitosť. Nikdy som vešanie nevidel, ale očití svedkovia mi už rozprávali podrobnosti dobrého tuctu popráv, takže viem, čo ma čaká. Budem stáť nad prepadliskom, so zviazanými nohami a rukami, so slučkou na krku a so stiahnutou čiernou kapucňou, a oni ma nechajú prepadnúť sa dolu, až kým pád môjho ťažkého tela prudko nezastaví napätý povraz. Potom sa okolo mňa zhromaždia lekári, jeden za druhým budú vystupovať na stoličku, rukami si ma pridržia, aby som sa neknísal ako kyvadlo, uši priložia tesne na moju hrud' a budú rátať utíchajúci tlkot srdca. Niekedy prejde od otvorenia prepadliska aj dvadsať minút, kým sa srdce zastaví. Verte mi, aplikujú tie najvedeckejšie metódy, aby sa uistili, že človek zomrel, keď už ho raz obesili.

Teraz trochu odbočím a dovoľím si položiť spoločnosti jednu-dve otázky. Mám na to odbočenie a otázky právo, pretože onedlho ma odtiaľto odvedú a urobia so mnou práve to, o čom som hovoril. Ak sa väzy obeť zlomia vďaka údajne perfektnej úprave uzla a slučky a vďaka údajne perfektnému prepočtu váhy obeť a dĺžky povrazu, prečo potom zväzujú obeť ruky? Spoločnosť ako taká nie je schopná odpovedať na túto otázku. Ja však viem, ako to je. Rovnako dobre to vie aj každý amatér, čo sa niekedy zúčastnil zábavy zvanej lynč a videl, ako obeť vyhadzuje ruky hore, snaží sa schmatnúť povraz a uvoľniť škrtiacu slučku, aby mohla dýchať. Ďalšia otázka pre ctihodného, vo vaticke pestovaného člena spoločnosti, ktorého dušička nikdy nezablúdila do horúceho pekla, znie: Prečo obeť pred jej spustením cez prepadlisko dávajú na hlavu a tvár čiernu kapucňu? Musím tu však pripomenúť, že onedlho natiahnu túto čiernu kapucňu na moju hlavu. Preto mám právo sa pýtať. Vari sa tvoji drábi, ctihodný občan, vari sa títo drábi boja vidieť hrôzu v tvári, tú hrôzu, ktorej sa dopúšťajú pre teba, v tvojom mene?

Pripomínam vám, že túto otázku kladiem nie roku tisíc-dvesto po Kristovi, ani v dobe Kristovej, ani tisíc-dvesto pred Kristom. Ja, ktorého majú obesiť tohto roku, roku tisíc-deväťstottrinásť po Kristovi, kladiem tieto otázky vám, pravdepodobne Kristovým prívržencom, vám, ktorých drábi sa chystajú ma odtiaľto vyvieť a skryť moju tvár pod čiernou látkou, pretože sami nemajú odvahu hľadieť na hrôzu, ktorú mi spôsobia, ešte kým budem živý.

A teraz sa vrátim k situácii v temnici. Keď odišiel posledný dozorca a vonkajšie dvere sa s rinčaním zatvorili, všetci štyridsiati zbití a sklamaní muži sa začali rozprávať a klást' otázky. Takmer okamžite však jeden ozrutný námorník odsúdený na doživotie, zvaný Jack Plachta, zreval ako tur a vyžiadal si ticho, aby sa dalo zistiť, kto tu všetko je. Podzemné cely boli plné, a tak jedna za druhou, ako išli po sebe, nahlas oznamovali mená svojich väzňov. Tým sa získal prehľad o ľuďoch a zistilo sa, že sú tu len spoľahliví väzni, že sa tu neskrýva a nenačúva nijaký udavač.